Ўзбекистон Республикаси номидан Ҳал қилув қарори

14.10.2024 йил

Пастдарғом тумани

Пастдарғом туманлараро иқтисодий суди, судья Л.Асатов раислигида, судья ёрдамчиси Э.Бойзоков суд мажлиси котиблигида, даъвогар — «K–Eldor» фермер хўжалиги (бундан буён матнда ф/х деб юритилади)нинг жавобгар — «Samarqand kamalak invest tekstil» масъулияти чекланган жамияти (бундан буён матнда МЧЖ деб юритилади)га нисбатан берган даъво аризаси бўйича ишни суд биносида, очик суд мажлиси муҳокамасида, даъвогар вакили адвокат Ш.Джуракулов (22.02.2024 йилги 358137-сонли ордер ва 12.09.2024 йилги 12-09-03-сонли ишончнома асосида), жавобгар вакили Ж.Умаров (17.07.2024 йилги 17/07-сонли ишончнома асосида)лар иштирокида кўриб, куйидагиларни,—

аниклади:

Даъвогар — «K–Eldor» ф/х жавобгар — «Samarqand kamalak invest tekstil» МЧЖга нисбатан судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, жавобгардан 1 171 206 839 сўм асосий қарз, 585 603 419 сўм пеня, олдиндан тўланган 17 568 103 сўм давлат божи ва 34 000 сўм почта харажатлари ундиришни сўраган.

Суд мажлиси мухокамасида иштирок этган даъвогар вакили судга пенянинг хисоб-китобини такдим этиб, даъвони кўллаб-кувватлаб, иш бўйича тушунтириш бериб, даъво аризасидаги 1 171 206 839 сўм асосий қарзнинг 152 013 466 сўми 01.03.2023 йилги 46-сонли шартномадан келиб чиқмаганлиги боис, даъво аризасидаги асосий қарз талабидан чегириб ташланиши лозимлиги, даъво аризасидаги пеня ундириш талаби 1 019 193 373 сўм асосий қарздан 509 596 686 сўмга қайта хисобланганлигини баён қилиб, даъвони қисман қаноатлантиришни, жавобгар хисобидан 1 019 193 373 сўм асосий қарз, 509 596 686 сўм пеня, олдиндан тўланган давлат божи ва почта харажатлари ундиришни сўради.

Суд мажлиси муҳокамасида иштирок этган жавобгар вакили даъвога нисбатан қисман эътироз билдириб, иш бўйича тушунтириш бериб, даъво аризасидаги 1 171 206 839 сўм асосий қарзнинг 152 013 466 сўми 01.08.2024 йилги олиштирма далолатномасига нотўғри ва асоссиз киритилгани, даъвогарга қарздорликни тўлаб бериш чоралари кўрилишини баён қилиб, жавобгарнинг мулкий манфаатларини эътиборга олиб, пеняни қонун доирасида камайтиришни, даъвони қисман қаноатлантиришни сўради.

Суд ишдаги хужжатларни ўрганиб, даъвогар ва жавобгар вакиллари тушунтиришини тинглаб, далилларга бахо бериб, куйидагиларга мувофик даъвони кисман каноатлантиришни лозим деб топди.

Ишдаги хужжатлардан ва суд жараёнида аникланишича, «K–Eldor» ф/х (Хўжалик) ва «Samarqand kamalak invest tekstil» МЧЖ (Харидор) ўртасида 01.03.2023 йилда пахта хом ашёси харид килиш бўйича 46-сонли фьючерс шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра «Хўжалик» 2023 йил бизнес режасига асосан 100 гектар ер майдонидан «Омад» навли, 290 тонна пахта хом ашёсини

«Харидор» га етказиб бериш, «Харидор» эса ушбу махсулотни келишилган муддатларда қабул қилиб олиш ва муайян нарх бўйича ҳақини тўлаш мажбуриятини ўз зиммасига олган.

Даъвогар томонидан жавобгарга хисобварақ-фактуралар орқали жами 1 316 177 960 сўмлик пахта хом ашёси топширилган бўлиб, жавобгар даъвогарга топширилган пахта хом ашёсининг 1 019 193 373 сўми ҳақини тўлаб бермаган. Бунинг натижасида жавобгарнинг даъвогар олдида 1 019 193 373 сўм қарзи пайдо бўлган.

Даъвогар томонидан 29.08.2024 йилда жавобгарга талабнома юборилиб, унда 1 171 206 839 сўм қарздорликни тўлаб бериш сўралган, лекин даъвогарнинг талабномаси жавобгар томонидан эътиборсиз қолдирилган.

Гарчи даъво аризасида жавобгардан 1 171 206 839 сўм асосий қарз ундириш сўралган бўлса-да, асосий қарзнинг 152 013 466 сўми асослилигини даъвогар вакили далиллар билан исботлаб бермади ва тасдикловчи далиллар судга такдим этилмади.

Шу боис, 1 171 206 839 сўм асосий қарзнинг 1 019 193 373 сўми асосли, колган кисми асоссиз хисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Фуқаролик кодекси 234-моддасига мувофик мажбуриятлар шартномадан, зиён етказиш натижасида ҳамда ушбу Кодексда кўрсатилган бошқа асослардан келиб чиқади;

236-моддасига кўра мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонунчилик талабларига мувофик, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганда эса — иш муомаласи одатларига ёки одатда кўйиладиган бошка талабларга мувофик лозим даражада бажарилиши керак;

465-моддасига кўра контрактация шартномасига мувофик кишлок хўжалиги махсулотини етиштирувчи кишлок хўжалиги махсулотини кайта ишлаш ёки сотиш учун бундай махсулотни харид киладиган шахсга — тайёрловчига шартлашилган муддатда топшириш (топшириб туриш) мажбуриятини олади, тайёрловчи эса бу махсулотни кабул килиш (кабул килиб туриш), унинг хакини шартлашилган муддатда муайян бахода тўлаш (тўлаб туриш) мажбуриятини олади.

Жавобгар — «Samarqand kamalak invest tekstil» МЧЖ даъвогар — «K–Eldor» ф/хга 1 019 193 373 сўм қарзни тўламай, қонун нормаси ва шартнома шартларини бузган.

Шунингдек, даъво аризасида шартноманинг 5.4-бандига асосан жавобгардан даъвогар фойдасига 585 603 419 сўм микдорида пеня ундириш сўралган. Шартноманинг 5.4-бандида Харидор Хўжаликка муддати ўтказиб юборилган ҳар бир кун учун муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 0,4 фоизи микдорида, бирок муддати ўтказиб юборилган тўлов суммасининг 50 фоизидан ортик бўлмаган микдорда пеня тўлаши белгиланган.

Гарчи даъвогар томонидан жавобгар хисобидан 585 603 419 сўм пеня ундириш сўралган бўлса-да, даъвогар вакили судга такдим этган пенянинг хисоб-китобида пеня микдори 1 019 193 373 сўм асосий қарздан куйидагича қайта хисобланган: 1 019 193 373 сўм х $0.4\% = 4\,076\,773$ сўм х $236\,$ кун = 962 118 428 сўм; 1 019 193 373 сўм х $50\% = 509\,596\,686$ сўм.

Шу боис, 585 603 419 сўм пенянинг 509 596 686 сўми асосли, қолган қисми асоссиз ҳисобланади.

Ўзбекистон Республикаси Фукаролик кодекси 326-моддасига кўра агар тўланиши лозим бўлган неустойка кредиторнинг мажбуриятини бузиш оқибатларига номутаносиблиги кўриниб турса, суд неустойкани камайтиришга ҳақли. Бунда қарздор мажбуриятни қай даражада бажарганлиги, мажбуриятда иштирок этаётган тарафларнинг мулкий аҳволи, шунингдек кредиторнинг манфаатларини эътиборга олиши керак. Суд алоҳида ҳолларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини ҳисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш ҳуқуқига эга.

Жавобгар томонидан шартнома шартлари лозим даражада бажарилмаган ва етказиб берилган пахта хом ашёсининг хаки тўланмаган, шу билан бирга даъвогар томонидан мавжуд карздорликни ўз вактида суд тартибида ундириш чораларини кўрмаган ва неустойканинг ошиб кетишига йўл кўйган.

Суд, жавобгар — «Samarqand kamalak invest tekstil» МЧЖнинг тадбиркорлик субъекти бўлган корхона эканлиги боис, унинг мулкий манфаатларини эътиборга олиб, 509 596 686 сўм пеняни 152 879 006 сўмгача камайтиришни лозим топди.

Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 68-моддасига мувофик ишда иштирок этувчи ҳар бир шахс ўз талаблари ва эътирозларига асос қилиб келтираётган ҳолатларни исботлаши керак, 118-моддасига биноан суд ҳаражатлари ишда иштирок этувчи шаҳсларнинг ҳаноатлантирилган даъво талаблари миқдорига мутаносиб равишда уларнинг зиммасига юклатилади.

Бундай ҳолатда, суд, ишдаги ҳужжатларни ўрганиб, даъвогар ва жавобгар вакиллари тушунтиришини эшитиб, далилларга ҳуқуқий баҳо бериб, даъвони қисман қаноатлантиришни, давлат божини даъвогар ва жавобгар ўртасида тақсимлаб, жавобгар — «Samarqand kamalak invest tekstil» МЧЖ ҳисобидан даъвогар — «K—Eldor» ф/х фойдасига 1 019 193 373 сўм асосий қарз, 152 879 006 сўм пеня, 15 287 901,01 сўм давлат божи ва 34 000 сўм почта харажатлари ундиришни, 152 013 466 сўм асосий қарз ва пенянинг қолган қисмларини қаноатлантирмасдан қолдиришни, даъвогар томонидан тўланган 2 280 201,99 сўм давлат божини зиммасида қолдиришни лозим деб топди.

Юқорида баён этилганларга кўра, Ўзбекистон Республикаси Иқтисодий процессуал кодекси 68,118,176-179,186-моддаларига амал қилиб,—

қарор қилди:

Даъво қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар – «Samarqand kamalak invest tekstil» МЧЖ ҳисобидан даъвогар – «K–Eldor» ф/х фойдасига 1 019 193 373 сўм асосий қарз, 152 879 006 сўм пеня, 15 287 901,01 сўм давлат божи ва 34 000 сўм почта харажатлари ундирилсин.

Даъвонинг 152 013 466 сўм асосий қарз ва пенянинг қолган қисмлари қаноатлантирилмасдан қолдирилин.

Даъвогар томонидан тўланган 2 280 201,99 сўм давлат божи зиммасида колдирилсин.

Хал қилув қарори қол Хал қилув қарорида

орқали Самарқанд вилоя (протест келтиришга) хақлы ач ижро варақаси берилсин.

н томон бир ой муддатда шу суд ияция тартибида шикоят беришга

Раислик килувчи

Л.Асатов